

Το ιστορικό τοπίο των Ιωαννίνων **Το τοπίο στη λογοτεχνία**

Μιχάλης Γκανάς, *Γυάλινα Γιάννενα*, Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα 1989.

Χάραζε ο τόπος με βουνά πολλά
κι ανάτελλε τα ζωντανά του,
καλούς ανθρώπους και κακούς, νυφίτσες,
αλεπούδες, μια λίμνη ως κόρηνη οφθαλμού
και κάστρα πατημένα.

Θα' ναι τα Γιάννενα, ψιθύρισα,
στο χιόνι και στον άγριο καιρό
γυάλινα και μαλαματένια.
Κι όσο πήγαινε η μέρα,
σαν το βαπόρι σε καλά νερά,
είδα και μιναρέδες κι άκουσα
τα μπακίρια να βελάζουν.

Δημήτρης Χατζής, *Το Τέλος της μικρής μας Πόλης*, Εκδόσεις Το Ροδακίό, Αθήνα 2007.

«...Στη μικρή μας πόλη είχαμε κάπου τέσσερις χιλιάδες Εβραίους - περισσότερους, όχι λιγότερους. Είταν όλοι τους μαζεμένοι γύρω απ' τη Συναγωγή τους - το Συναγώι, που το λέγανε και κείνοι και μεις, μέσα στο παλιό Κάστρο της πόλης και σε μερικούς δρόμους, ολόγυρά του. Οι χριστιανοί, που καθόντανε μέσα στο Κάστρο και σ' αυτούς τους οβραϊκούς δρόμους ολόγυρα, είχα στην οξώπορτά τους ένα σταυρό ζωγραφισμένο μ' ασβέστη. Είταν όμως λιγοστοί, πολύ λιγοστοί, τόσο πολύ, που σ' αυτούς τους δρόμους είτανε συνήθειο παλιό να βγαίνει την Παρασκευή το βράδυ άνθρωπος της Συναγωγής, μόλις έπεφτε ο ήλιος και τελαλούσε δυνατά: - Ω...ω...ρα για Σαμπά!... Ω...ρ...ααα για Σαχρί!... Τελαλούσε πως έπεσε ο ήλιος κι άρχισε Σάββατο και κανένas τους να μη πιάνει φωτιά μεs στα σπίτια τους ως τ' άλλο το

βράδου. Παναπεί δηλαδή πως είχαν πέρα για πέρα οβραϊκοί δρόμοι. Ήταν ο δικός τους μαχαλάς - τα οβραϊκά.

[...]

Στο παζάρι της πόλης θα' τανε καμιά εκατοπεννηταριά - διακόσιοι Εβραίοι με μαγαζιά - τόσοι απ' τις τέσσερις χιλιάδες. Άλλοι με μικρά μαγαζιά και καμπόσοι με βαρβάτα εμπόρια - όσο βαρβάτα μπορούσανε νά' ναι τα εμπόρια σε μια πόλη που την έτρωγε το σαράκι, είδος γεροντοχτικιό. Πουλούσανε πανικά, γυαλικά, σιδερικά, τέτοια εμπόρια, είδος έτοιμο, απ' έξω φερμένο, όχι στάρια, τροφίματα, εγχώρια είδη - τέτοια πράγματα δεν είχε κανένας τους. Τα μαγαζιά τους είχαν ανακατωμένα με των χριστιανών, δεν είχαν παράξενο τίποτα, γένια ή στο ντύσιμο, όπως αλλού, και τη φωνή τους ακόμα πασκίζαν αυτοί και τη σουλουπώνανε να μη σέρνεται - ξεχωρίζαν ωστόσο κι αυτοί με το πρώτο πως είχαν Εβραίοι.

[...]

Τις άγριες χειμωνιάτικες νύχτες ο δυτικός άνεμος ερχόταν από τη λίμνη που βρίσκεται δίπλα στην πόλη και ξεσπούσε στον οβραϊκό μαχαλά βουίζοντας μέσα στα σκοτεινά χαγιάτια και τις σαραβαλιασμένες στέγες, γιομάτος όνειρα ταραγμένα. Τις ημέρες νύχτες, μέσα στην ησυχία, ακουγόταν οι καλαμιές που τραβούσανε σ' ατελείωτο μάκρος το πνιγμένο τους αργοσάλεμα, κάτι σα θρήνος για μια χαμένη ζωή. Κι από τις αρχές της άνοιξης ως το τέλος του καλοκαιριού, ο ύπνος του μαχαλά λικνιζότανε μέσα στην ατέλειωτη συναυλία των βατράχων που δίπλα στο μαχαλά διαλαλούσαν από τη λίμνη το χορτασμό και τους έρωτές τους πάνω στην πράσινη, βρώμικη λάσπη της όχτης.»